

Omaishoidon tuen kehittäminen

Suuntaviivoja Omakari-hankkeesta

Katja Ilmarinen, Sari Kehusmaa, Sari Jokinen, Sari Kauppinen
16.2.2023 Ilmarinen

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos

Omaishoidon kehittäminen

- Omaishoidon tukea kehitetty paljon vuosien varrella, viim. lakimuutos 2016
- Nyk. hallituskaudella omaishoidon tukeen ei lakimuutoksia. Useat hallituskaudella toteutettavat hankkeet ovat liittyneet myös omaishoidon kehittämiseen. Esim. Tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskus -ohjelmalla tärkeä rooli omaishoidon(kin) kehittämisessä alueilla
- Iäkkäiden palvelujen uudistuksen toisessa vaiheessa (v. 2023) alkaen mm. vanhuspalvelulakiin ja sosiaalihuoltolakiin lisättiin säännöksiä jotka liittyvät myös omaishoittoon. Tarkoituksena mm. parantaa kotiin annettavien palvelujen saatavuutta, parantaa palv. laatua ja seurantaa ja kotihoidon henkilöstön riittävyttä
- Omaishoidon tuen myöntämisperusteet ja käytännöt muuttuivat 2023 alusta monella alueella. Prosessien yhteensovittaminen merkittävä kehittämistyö hv-alueilla

Omakari-hankkeessa ehdotus kansallisiksi tuen myöntämisperusteiksi

- STM:n toimeksianto Terveysten ja hyvinvoinnin laitokselle selvittää omaishoidon tuen myöntämisperusteiden ja hoitopalkkioiden nykytila ja yhtenäistämismahdollisuus
- -> Omakari-hanke
  - Hankeaika syksy 2021—syksy 2022
  - Loppuraportti ja ehdotus valmistui syyskuussa 2022

Huom. hankkeen rajaus:
omaishoidon tuen palkkioluokat
ja myöntämisperusteet

Työpaperi 43/2022

Omaishoidon tuen kansalliset myöntämisperusteet – THL:n ehdotus

Sari Kehusmaa, Katja Ilmarinen, Sari Jokinen, Sari Kauppinen

THL:n ehdotuksessa on otettu huomioon → kehittämisen paikkoja

- Ennaltaehkäisy ja itsenäinen, turvallinen, asuminen
  - Tukea jo varhaisessa vaiheessa
- Yhdenvertainen oikeus oh:n tukeen
  - Yhtenäinen alaraja sopimusomaishoidolle
- Edellytykset sopimusomaishoidon maltilliselle kasvulle
  - Alaraja sopimusomaishoitoon pääsulle matalampi kuin ollut keskimäärin (v 2022)
- Millainen apu, huolenpito on sopimusomaishoidon mukaista
  - Tuki jokapäiväisissä toiminnoissa, lääkitys, kommunikointi, yms.
  - Myös valvontatilanteet
  - Teknologia huolenpidon tukena

THL:n ehdotuksessa on otettu huomioon → kehittämisen paikkoja

- Hoitajien yhdenvertaisuus
  - Ei poissulkukriteerejä, hoitajan asuinpaikka, työssäolot, tulot, ikä, tilanteen kesto
  - Omaishoidon tuen luokka määrittyy hoitajan antaman hoidon sitovuuden ts. huolenpidon määrän mukaan
- Omaishoidon tuki osana hoidettavan palvelujen kokonaisuutta
  - Omaishoito mukana jo palvelutarpeen arvioinnissa yhtenä vaihtoehtona
- Omaishoitajan jaksaminen
  - Vapaat
- Perusteiden selkeys ja hyvä ymmärrettävyys kaikille. Yksiselitteinen käyttää myös oh-tilanteiden arvioinnissa

THL:n ehdotus oh:n tuen palkkioluokista

	Hyvinvointialuekohtainen kevyen tuen luokka	Alin luokka	Keskimmäinen luokka	Ylin luokka
Mikä on hoidon sitovuus hoitajalle?	Säännöllisesti viikoittain	Säännöllisesti joka päivä	Säännöllisesti vuorokauden eri aikoina	Yhtäjaksoisesti tai lähes yhtäjaksoisesti
Hoitajan antaman huolenpidon määrä	Joka viikko , mutta ei pääsääntöisesti joka päivä.	Vähintään kaksi kertaa vuorokauden aikana =alaraja.	Keskimäärin kuusi kertaa vuorokauden aikana, myös yöaikaan, mutta ei välttämättä joka yö.	Lähes kaiken aikaa vuorokauden ympäri.
Sitovuus: missä määrin omaishoitaja pitää huolta ja hoitaa. Sitovuutta arvioidaan hoidon ja huolenpidon kertoina.		Valvonnan tilanne: omaishoitaja huolehtii lähes kaiken aikaa osan vuorokaudesta.	Valvonnan tilanne: omaishoitaja huolehtii lähes kaiken aikaa vuorokauden ympäri.	Tilanteet voivat olla joko lyhytaikaisia (saattohoito) tai pitkäaikaisia (vaikeasti muistisairas täysin autettava henkilö).
Hoitajan vapaat	0	3	3	4

Esimerkkejä ja ajatuksia muutostarpeista, kehittämisen paikoista

- ❖ Mikäli omaishoidon tuen myöntämisperusteet päädytään yhtenäistämään kansallisesti ehdotusta mukailleen, lakiin omaishoidon tuesta tarvitaan muutoksia
- Ei-päivittäinen, ”kevyempi”, ennaltaehkäisevä tms., huolenpito
  - Nykylaissa ei sääntelyä
  - Ennaltaehkäisyn ja kotona asumisen tuen näkökulmasta tulisi huomioida
  - Oikeus kevyeen luokkaan? Palvelutarpeen arvioinnin perusteella todettu oikeus palveluihin (esim. tukipalvelut) – jääkö jotain ulkopuolelle? Mutta vrt. normaali arkinen lähimmäisen auttaminen
- Alueellista liikkumavaraa tarvittaneen (v. 2022 käytössä n. viidesosalla kuntia/alueita)

Esimerkkejä ja ajatuksia muutostarpeista, kehittämisen paikoista

- Tuen myöntämisperusteet (laki oh-tuesta 3 §).
    - Sopimusomaishoitoon kuuluvat toimet, ei kuuluvat toimet
    - Erit. valvontatilanteet ei näy nykylaissa. Tarkennettava?
  - Eri asiakasryhmät, erityiset hoitotilanteet
  - Epätyypillisemmät huolenpidon järjestelyt
    - useampi hoidettava tai useampi hoitaja, etäteknologialla toteutettu osa hoidosta
- > Nykyistä yhdenvertaisempi huomioiminen?

Esimerkkejä ja ajatuksia muutostarpeista, kehittämisen paikoista

- Ylimmän/ylimpien palkkioluokan kriteerit
- Soveltaminen alueilla moni-ilmeistä nykyisin. Yhtäläisyytenä on, että hoitaja on estynyt tekemästä työtään. Laki oh-tuesta 5 § (hoidollisesti raskas siirtymävaihe)
- Onko sovellettavissa yhdenvertaisuuden näkökulmasta?
  - Ehdotuksessa ei ole ko. palkkioluokkaa
- Omaishoidon sitovuus ja työssäkäynti. Ehdotus ei rajaa mahdollisuutta pois
  - Ehdotuksessa kehittämiskohteena on, että työssäkäynti mahdollistetaan omaishoitajan niin halutessa

Esimerkkejä ja ajatuksia muutostarpeista, kehittämisen paikoista

- Yksi kehittämiskohde uudenlainen lähestymistapa palkkioluokan määräytymiseen
- Sitovuus → kerta -mittari poikkeaa nykykäytännöstä. Fokus hoidon sitovuudessa hoitajalle ts. hoitajan antaman huolenpidon määrässä
- Onko hoidettavan hoitoisuutta/toimintakykyä huomioitava, tarvitaanko esim. hoitoisuusmittareita sitovuuden rinnalle? Lisäarvo?
  - RAI-arvojen käyttö ikääntyneiden arvioinnissa mahdollista
  - Lapsilla tulee jo otettua huomioon, koska verrataan vastaavan ikäisen normaaliin tilanteeseen

Lopuksi

- Vaihtelu mm. myöntämisen perusteissa on alueellisesti suurta, joten kansalliset myöntämisperusteet tarpeelliset yhdenvertaisuuden toteutumiseksi
- Mikäli omaishoidon tuen myöntämisperusteet päädytään yhtenäistämään kansallisesti ehdotusta mukailleen, lakiin omaishoidon tuesta tarvitaan muutoksia
- Lisäksi tarvitaan omaishoidon laatusuositus **tms.**, jossa tarkemmin otetaan kantaa lain soveltamiseen, oh:n tuen myöntämisperusteisiin ja muihin käytäntöihin
- Rinnalla kehittämistyö. Hankkeet tärkeitä muutosten juurruttamisessa alueille
- Uudistus vaatii kustannusarvioinnin, jotta rahoitus riittää toteutukseen ja varmistaa lain hengen siirtymisen käytäntöön
- Lainsäädäntömuutokset ja uudistukset vaativat seuranta ja riittävän yksityiskohtaisen tietopohjan

Kiitos!

Työpaperi 43/2022

Omaishoidon tuen kansalliset myöntämisperusteet – THL:n ehdotus

Sari Kehusmaa, Katja Ilmarinen, Sari Jokinen, Sari Kauppinen